

VILTFORUM

VILTFORUM #2 2016

BERGQVIST G, ELMHAGEN B

**FÖREKOMST OCH
FÖRVALTNING AV
VILDSVIN I SVERIGE**

Svenska Jägareförbundet

FÖREKOMST OCH FÖRVALTNING AV VILDSVIN I SVERIGE

Svenska Jägareförbundet

ISBN: 978-91-86971-24-3

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	4
SUMMARY IN ENGLISH	4
INLEDNING	5
FÖREKOMST	6
AVSKJUTNING	6
AVSKJUTNING VS TRAFIKOLYCKOR	9
JAKTMETODER	11
DISKUSSION OCH SLUTSATSER	13
DATAKÄLLOR	14
LÄS MER	14

SAMMANFATTNING

Den svenska vildsvinsstammen har ökat kraftigt i både utbredning och numerär, även om ökningstakten avtagit under senare tid. Etablerade populationer i Svealand och Götaland förekom inom 31% av den rapporterade arealen jaktåret 2008/09, vilket ökade till 53% jaktåret 2016/17. Områden med hög andel av etablerad förekomst av vildsvin är främst koncentrerade till sydöstra Sverige.

Den skattade avskjutningen av vildsvin omfattade 102 923 djur jaktåret 2016/17, vilket är den högsta siffra som noterats. Ökningen i avskjutning var under en period exponentiell, men mönstret har brutits under senare år. Tidigare var tillväxttakten i avskjutningen cirka 30% årligen, men har under den senaste femårsperioden minskat till cirka 1%. Den skattade avskjutningen jaktåret 2016/17 var högst inom delar av Stockholms, Södermanlands, Blekinge och Skåne län. Nästan sex av tio fällda vildsvin var kultingar eller årsungar.

Den skattade avskjutningen visar en god samstämmighet med rapporterade trafikolyckor med vildsvin, även på länsnivå. Data visar hur vildsvinsstammen befinner sig i olika utvecklingsfaser i olika delar av landet, med ökande populationer främst i de västra och norra delarna av utbredningsområdet och konstanta eller minskande populationer i östliga och sydliga län.

Det finns skillnader mellan enskilda jaktmetoders effektivitet, men vilken metod som lämpar sig bäst kan variera. Drygt hälften av de fällda vildsvinen har skjutits vid åteljakt, och detta var den mest effektiva jaktmetoden med avseende på tidsåtgång för ett fällt vildsvin. Antalet fällda vuxna hondjur var signifikant lägre än vad som kan förväntas utifrån en slumpmässig avskjutning vid åteljakt, medan det motsatta förhållandet råder vid övriga jaktformer. Detta kan bero på att jakten vid åtel sker under lugna förhållanden där jägaren har god möjlighet att studera djuren innan skott, och därvid i första hand väljer att skjuta ett mindre djur i flocken. Baserat på tidigare skattningar av vildsvinsstammens storlek med hjälp av avskjutningsdata har populationen i dagsläget grovt beräknats uppgå till cirka 200 000 djur.

SUMMARY IN ENGLISH

The Swedish wild boar population has increased sharply in both distribution and number, although the rate of increase has decreased recently. Established populations in Svealand and Götaland occurred within 31% of the reported area in the hunting year 2008/09, which increased to 53% in the hunting year 2016/17. Areas with a high proportion of established presence of wild boar are mainly concentrated in southeastern Sweden.

The estimated harvest of wild boar included 102 923 animals hunting year 2016/17, which is the highest figure noted. The increase in harvest was exponential for a period, but the pattern has been broken in recent years. Previously, the rate of growth in the harvest was about 30% annually, but has decreased to about 1% over the past five years. The estimated harvest of the hunting year 2016/17 was highest within parts of Stockholm, Södermanlands, Blekinge and Skåne counties. Almost six out of ten felled wild boars were piglets or yearlings.

The estimated harvest shows a good coherence with reported traffic accidents with wild boar, even at county level. Data show how the wild boar population is in different development phases in different parts of the country, with increasing populations mainly in the western and northern parts of the distribution area and constant or decreasing populations in eastern and southern counties.

There are differences between the efficiency of individual hunting methods, but the most appropriate method may vary. More than half of the felled wild boar were shot during still hunt, and this was the most effective hunting method for time spent on a felled boar. The number of felled adult females was significantly lower than can be expected from a random harvest, while the opposite is prevalent in other hunting forms. This may be because the still hunt takes place under calm conditions where the hunter has a good opportunity to study the animals before the shoots, and in this case chooses primarily to shoot a smaller animal in the flock. Based on earlier estimates of the size of the wild boar population with the help of harvest data, the population is currently roughly estimated to be approximately 200 000 animals.

INLEDNING

Vildsvin *Sus scrofa* är en nygammal art i Sverige. Arkeologiska fynd visar att arten fanns i delar av Götaland och Svealand redan under yngre stenåldern. Vildsvinen har jagats hårt men även blandats med tamsvin, och i början av 1700-talet ansågs vildsvinen helt utrotade i landet. Smärre frilevande populationer har sedan uppstått vid olika tillfällen, genom rymningar från hägn, men även dessa har utrotats. Dagens vildsvinspopulation anses främst härstamma från förrymda vildsvin inom två kärnområden; markerna runt Tullgarn, Mörkö och Björkvik i Stockholm/Södermanland respektive Linderödsåsen i Skåne.

Riksdagen beslutade 1981 att de då relativt fåtaliga vildsvinen i landet (75 – 110 djur i februari 1980) skulle utrotas med undantag av en mindre population om 50 – 100 individer vid Tullgarn i Stockholms län vilken skulle behållas för forskningsändamål (betänkande 1980/81: JoU 16). Naturvårdsverket fick i uppdrag att följa utvecklingen inom försökspopulationen, med avseende på skador i jordbruket, populationens tillväxttakt och möjligheten att begränsa tillväxten med jakt.

I samband med en genomgripande revidering av jaktlagen uppmärksammades vildsvinen igen. Baserat på resultaten från Naturvårdsverkets uppföljning av vildsvinen runt Tullgarn, liksom en genomgripande diskussion om vildsvinen som en del av Sveriges ursprungliga fauna, beslutade riksdagen 1987 att vildsvin har hemortsrätt i landet (betänkande 1986/87: JoU 15). I och med detta beslut kunde vildsvin, i likhet med andra inhemska viltarter, åsättas jakttider och andra etiska överväganden, exempelvis att sugor åtföljda av kultingar inte är tillåtna för jakt.

På grund av sin förkärlek för jordbruksprodukter kan vildsvin orsaka skador i jordbruket, vilket gör den till en kontroversiell art samtidigt som den utgör en värdefull jaktlig resurs. Tillsammans med vildsvinens höga föryngringspotential ställer detta krav på goda förvaltningsunderlag.

Svenska Jägareförbundet har sedan 1990 skattat den årliga avskjutningen av vildsvin som en del av förbundets viltövervakningsuppdrag. Föreliggande rapport är en analys av material från förbundets viltövervakning och andra datakällor (se förteckning).

FÖREKOMST

Jägare har sedan jaktåret 2008/09 haft möjlighet att redovisa förekomsten av vildsvin på den egna jaktmarken som en del av avskjutningsrapporteringen. Förekomsten anges i tre klasser; ingen, sporadisk och etablerad.

Etablerade vildsvinspopulationer fanns 2008/09 främst i de sydöstra delarna av landet. Arten har därefter expanderat i västlig och nordlig riktning men populationerna har också förtätats i sydöst (Fig. 1).

Andelen av den rapporterade arealen i södra och mellersta delen av landet (exklusive Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland) som hade etablerade vildsvinspopulationer var 31% jaktåret 2008/09. Andelen ökade till 45% jaktåret 2012/13 respektive 53% jaktåret 2016/17.

Av enskilda län rapporterade Södermanland (96%) och Blekinge (94%) högst andelar med etablerade populationer 2016/17.

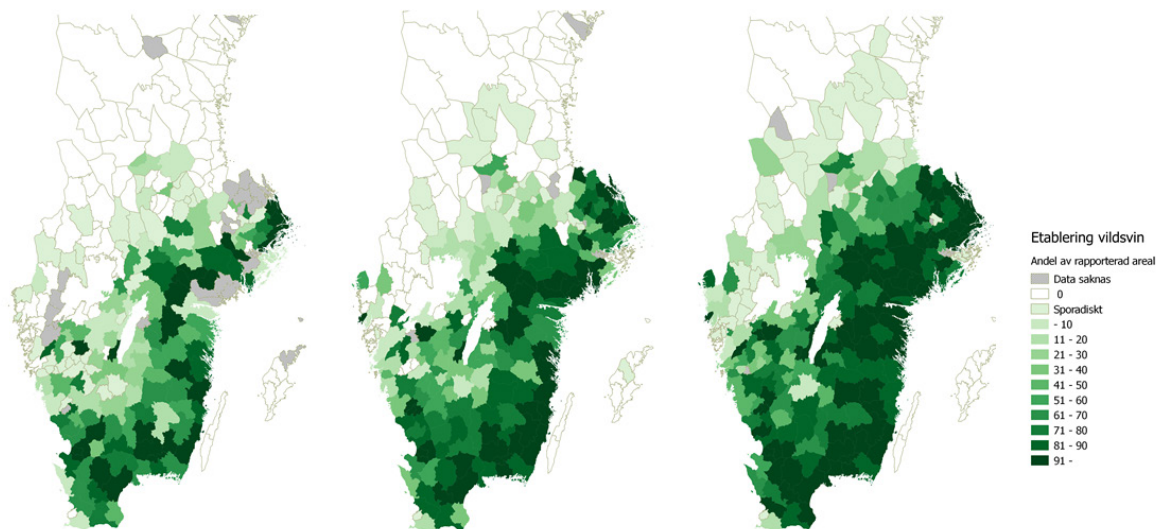
AVSKJUTNING

Beräkningen av avskjutning bygger på jägarnas rapportering i viltövervakningen. Avskjutningen per 1 000 hektar beräknas per krets och räknas sedan upp med hänsyn till kretsens areal. Därefter sker summeringar på län och nationellt.

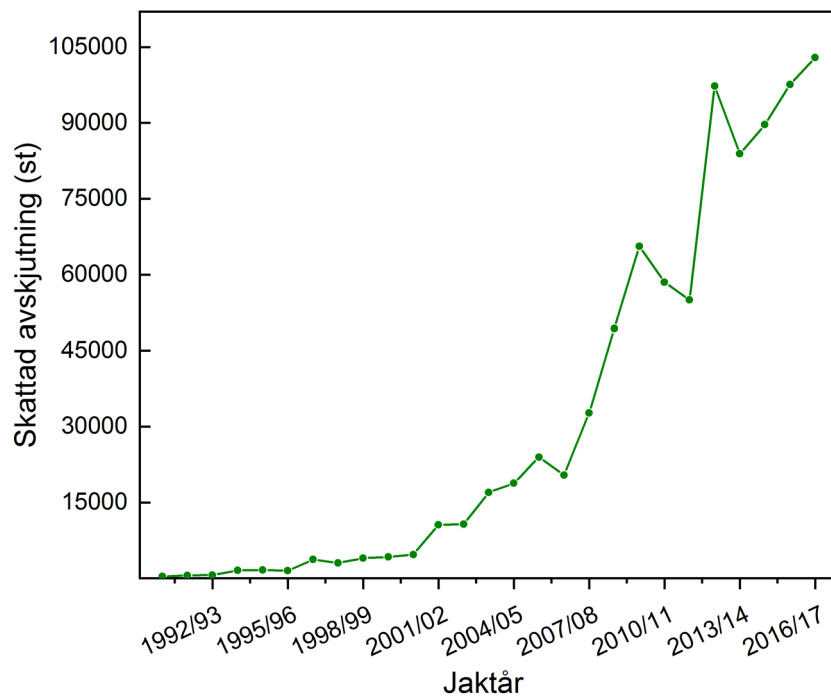
Den skattade avskjutningen av vildsvin i landet uppgick till 102 923 individer jaktåret 2016/17 vilket är den högsta siffra som noterats (Fig. 2).

Ökningen i avskjutning var under en period exponentiell, men mönstret har brutits under senare år. Under perioden 2000/01 till och med 2009/10 var den genomsnittliga årliga tillväxten 30,2% vilket innebar en fördubblingstid på 3,3 år. Därefter har ökningshastigheten i avskjutningen minskat väsentligt och den genomsnittliga årliga tillväxten för perioden 2012/13 till och med 2016/17 var 1,1% med fördubblingstiden 88,5 år.

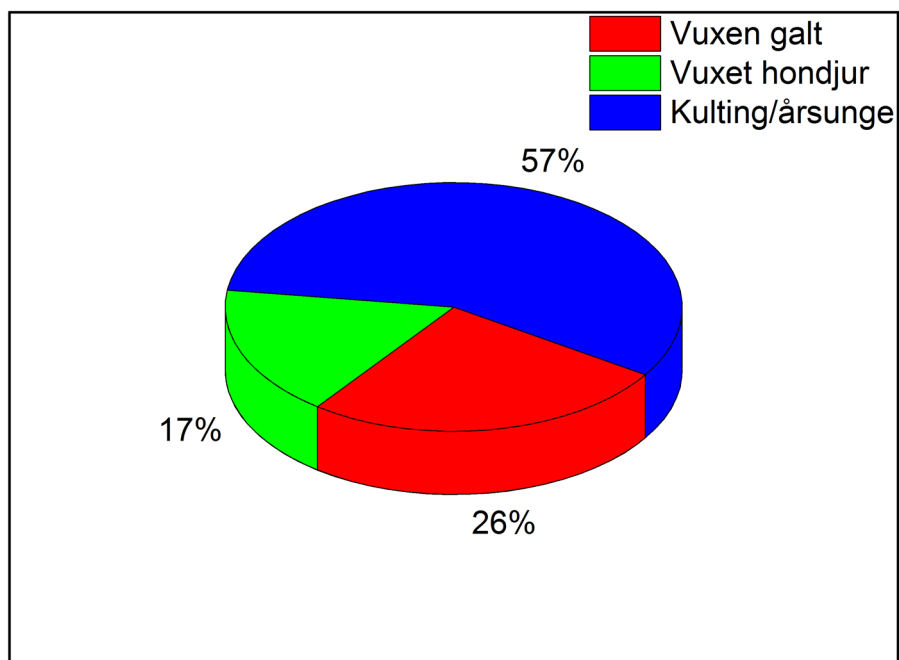
Avskjutningen bestod till övervägande del av kultingar och årsgrisar (Fig. 3). Den skattade avskjutningen per 1 000 hektar för jaktåret 2016/17 var högst inom delar av Stockholms, Södermanlands, Blekinge och Skåne län (Fig. 4). Avskjutningsnivåer på upp till 50 vildsvin per 1 000 hektar noterades för enstaka kretsar.

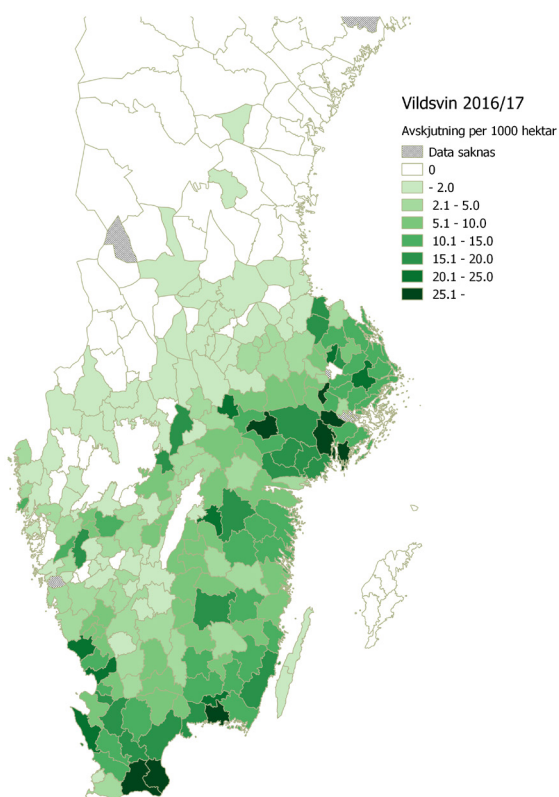
Fig. 1. Andel av rapporterad areal med etablerad förekomst av vildsvin jaktåren 2008/09 (vänster), 2012/13 (mitten) och 2016/17 (höger). Sporadiskt innebär att inga etablerade populationer rapporterades i kretsen men att mer än hälften av den rapporterade arealen uppgav sporadisk förekomst. Proportion of reported area with established populations of wild boar during the hunting years 2008/09 (left), 2012/13 (middle) and 2016/17 (right). Sporadisk means that no established populations were reported for that hunting management club, but more than half of the reported area reported sporadic occurrence.

Fig. 2. Skattad nationell avskjutning av vildsvin under jaktåren 1990/91 till och med 2016/17. Estimated harvest of wild boar at the national level during the hunting years 1990/91 to 2016/17.

Fig. 3. Köns- och åldersfördelning i den skattade avskjutningen av vildsvin på nationell nivå jaktåret 2016/17. Sex- and age distribution in the estimated harvest of wild boar at national level during the hunting year 2016/17. Vuxen galt = Adult male, Vuxet hondjur = Adult female, Kulting/årsunge = Juvenile.

Fig. 4. Skattad avskjutning per 1 000 hektar kretsvis för vildsvin jaktåret 2016/17. Estimated harvest per 1 000 hectares for each hunting management club for wild boar during the hunting year 2016/17.

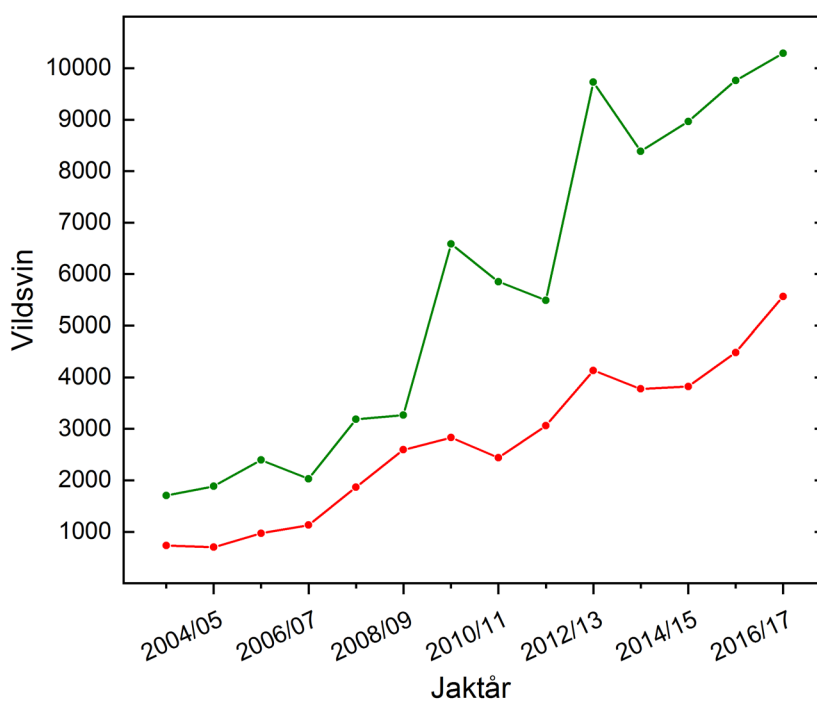

AVSKJUTNING VS TRAFIKOLYCKOR

Antal rapporterade trafikolyckor med vildsvin publiceras av Nationella Viltolycksrådet och data från och med 2003 finns tillgängligt.

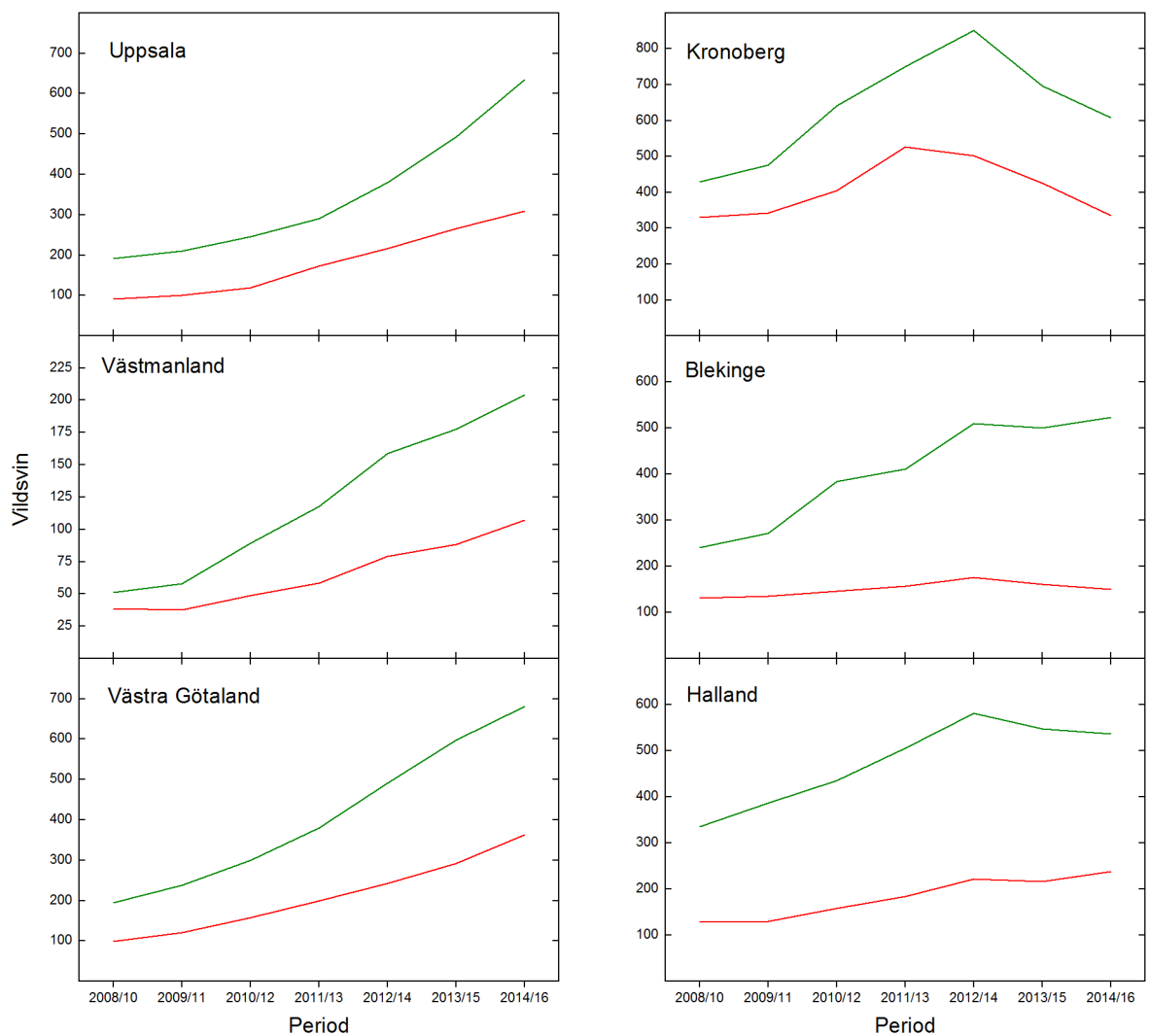
Utvecklingen av skattad avskjutning och trafikolyckor för vildsvin uppvisar en positiv korrelation (Fig. 5) som är statistiskt säkerställd (Spearman rank correlation, $r_s = 0,969$, $p < 0,001$).

Skattad avskjutning och rapporterade trafikolyckor uppvisar även god samstämmighet på länsnivå. Mönstren ser olika ut beroende på om vildsvinsstammarna fortfarande befinner sig i expansion eller om expansionen avtagit eller upphört (Fig. 6).

Fig. 5. Skattad avskjutning av vildsvin (grön linje, avskjutningen dividerad med 10 för enklare jämförelse) och rapporterade trafikolyckor med vildsvin (röd linje) för jaktåren 2003/04 till och med 2016/17.

Estimated harvest of wild boar (green line, harvest divided by 10 for easier comparison) and reported traffic accidents with wild boar (red line) for the hunting years 2003/04 to 2016/17.

Fig. 6. Skattad avskjutning (grön linje, avskjutningen dividerad med 10 för enklare jämförelse) och rapporterade trafikolyckor med vildsvin (röd linje). Till vänster tre exempel på län där vildsvinsstammen befinner sig under expansion och till höger tre exempel på län där expansionen avtagit eller upphört. Glidande treårsmedelvärden. Notera de olika skalorna på y-axlarna.

Estimated harvest (green line, harvest divided by 10 for easier comparison) and reported traffic accidents with wild boar (red line). To the left three counties where the wild boar populations is expanding, to the right three counties where the expansion has slowed down or stopped. Moving three-year averages. Note differences in scales on the y-axis.

JAKTMETODER

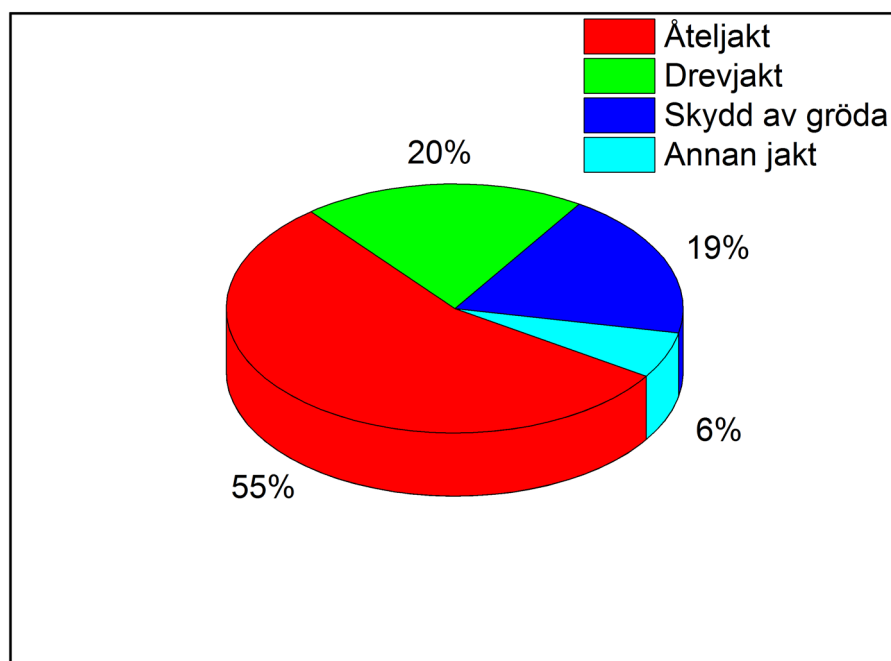
Vildsvin har den mest generösa jakttiden av alla klövviltarter i Sverige. Upp till ett års ålder är vildsvin tillåtna för jakt året om och dygnet runt. Vuxna vildsvin får jagas under perioden 16 april till och med 15 februari, med undantag av sugga åtföljd av kulingar som alltid är fredad. Vildsvin kan jagas med såväl drivande som ställande hund under höst och vinter, respektive som vak- och smygjakt året om.

Med start 2008 har Svenska Jägareförbundet i samarbete med Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) samlat data kring jaktformer på vildsvin. Jägare har frivilligt lämnat uppgifter om fällda vildsvins kön, ålder (kuling/årsunge eller vuxen) och jaktform i samband med trikinster. Undersökningen är pågående och till och med december 2016 fanns data för totalt 6 865 vildsvin.

Mer än hälften av vildsvinen har skjutits vid åtel (Fig. 7). Cirka 20% vardera har skjutits vid drevjakt (med eller utan hund) respektive vid skydd av gröda.

I projektet *Halländskt vildsvin i förvaltning och utveckling* har tidsåtgången från jaktstart till dess att vildsvinet har fällts noterats. Data för totalt 452 vildsvin visar att olika jaktmetoder skiljer sig åt i tidsåtgång. Vid drevjakt hade vildsvin fällts vid 61% av jakttillfällena, medan motsvarande värde var 57% för vakjakt. Tidsåtgången för att fälla ett vildsvin varierade, och var i genomsnitt 97 minuter vid vakjakt, 105 minuter vid jakt för skydd av gröda samt 145 minuter vid drevjakt (endast jakttillfällen då vildsvin fälldes medräknades). Skillnaden mellan tidsåtgången vid drevjakt jämfört med övriga jaktformer var statistiskt säkerställd (variationsanalys, $p < 0,001$).

Vilka typer av vildsvin som fälls vid olika jaktmetoder varierar. Vid åteljakt fälls färre vuxna hondjur och vid andra jakttyper fälls fler vuxna hondjur, jämfört med om avskjutningen vore slumpmässig (Tabell 1). Vuxna handjur däremot har fällts i proportion till förekomsten vid samtliga jaktformer.

Fig. 7. Fördelning av jaktmetoder för vildsvin.

Hunting methods for wild boar. Åteljakt = still hunt, Drevjakt = drive hunt, Skydd av gröda = protection of crops, Annan jakt = other.

Tabell 1. Antal vuxna hondjur i avskjutningen vid olika jaktmetoder (Obs) jämfört med förväntade antal vid slumpmässig avskjutning (Exp). Chi-två test används för att fastställa om skillnaderna är statistiskt signifikanta. Number of adult females in the harvest for different hunting methods (Obs) compared with expected numbers from a random harvest (Exp). Chi-square tests were used to determine if differences were statistically significant.

JAKTFORM / HUNTING METHOD	ANTAL VUXNA HONDJUR NUMBER OF ADULT FEMALES		CHI-TVÅ	p	TOLKNING / INTERPRETATION
	OBS	EXP			
Vakjakt Still hunt	455	615,8	50,3	<0,001	Signifikant färre Significantly less
Drevjakt Drive hunt	266	219,9	11,6	<0,001	Signifikant fler Significantly more
Skydd av gröda Protection of crops	306	225,7	34,2	<0,001	Signifikant fler Significantly more
Annan Other	98	63,5	22,4	<0,001	Signifikant fler Significantly more

Foto: Mostphotos

DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Vildsvin förekommer idag inom stora delar av Götaland och Svealand. Även om expansionshastigheten har avtagit under senare år så är bedömningen att den geografiska expansionen kommer att fortsätta så länge lämpliga, obesatta habitat finns tillgängliga. Detta medför att vildsvinsstammen på nationell nivå kommer att fortsätta öka även om tätheten inom kärnområden hålls konstant eller till och med minskas.

Vildsvin är mycket effektiva när det gäller att utnyttja tillgängliga resurser samtidigt som arten har en hög förnyingspotential. Detta medför att stammens utveckling kan bli snabb. När antalet djur nått ett visst värde, man brukar tala om ett tröskelvärde, går tillväxten in i det om i populationsekologi brukar benämnas exponentiell tillväxt.

Detta är vad man kan förvänta sig utifrån ekologiska tillväxtmodeller, och samma tillväxtmönster återfanns hos älg- och rådjursstammarna för några decennier sedan. Efter en period avtar tillväxten normalt beroende på konkurrens om föda, sjukdomar eller predation. För älg, rådjur och vildsvin har jakten istället motsvarande funktion. Givet att den skattade avskjutningen på ett korrekt sätt fångar vildsvinsstammens utveckling så har denna befunnit sig i exponentiell tillväxt under 2000-talets första decennium, men nu övergått i en stabilare fas där tillväxten avtar eller upphör. Vid en förvaltande jakt kan då ett stabilt uttag av jaktliga upplevelser och kött göras samtidigt som skador på jordbruk hålls på en acceptabel nivå.

En viktig fråga i förvaltningen är i vilken mån den skattade avskjutningen speglar stammens utveckling. Därvid är jämförelsen med trafikolyckor intressant eftersom trafikolyckorna utgör ett fristående data-material. Avskjutning och trafikolyckor är starkt och positivt korrelerade, även inom enskilda län. Detta talar för att den skattade avskjutningen utgör ett viktigt och relevant förvaltningsunderlag. Analysen av avskjutning och trafikolyckor stärker också bilden av att vildsvinspopulationen befinner sig i olika utvecklingsfaser med ökande populationer i vissa län (främst i västra och norra delarna av utbredningsområdet) och konstanta eller till och med minskande populationer i andra län (främst östliga och sydliga län).

Det finns skillnader mellan enskilda jaktmetoders effektivitet, men vilken metod som lämpar sig bäst kan variera beroende på situationen. Mer än hälften av de fällda vildsvinen har skjutits vid vakjakt på åtel, och detta var också den mest effektiva jaktformen med avseende på tidsåtgång per fällt vildsvin (beräknat på lyckade jakttillfällen). Med hjälp av timerstyrda foderspridare är det möjligt att i viss mån styra vildsvinen och därmed förutspå vid vilken tid de anländer vid en åtel, och möjligheten att använda fast belysning medför att jakten blir oberoende av tillgången till månljus. En legalisering av åtelkameror skulle kunna effektivisera vakjakten än mer genom att ytterligare förbättra möjligheterna att förutspå vildsvinens rörelser.

En nackdel vid vakjakt är dock att den bedrivs under natten och därmed blir extra krävande för jägare med förvärsarbeten under dagtid. En vanlig utveckling när vildsvin etableras i ett område är därför att avskjutningen i början huvudsakligen sker vid vakjakt men sedan alltmer övergår till att utföras vid drevjakter i takt med att jägarnas kunskaper om vildsvin och tillgången till lämpliga hundar ökar.

Vilka typer av vildsvin som skjuts varierar mellan de olika jaktformerna. Jämfört med en slumpmässig avskjutning var vuxna hondjur underrepresenterade vid vakjakt. Detta kan tolkas som en effekt av att jägarna då jagar under lugna förhållanden med god möjlighet att studera djuren innan skott, och därvid i första hand väljer att skjuta ett mindre djur i flocken. Det motsatta förhållandet kan konstateras vid övriga jaktformer, vilket kan tolkas som att jägare då oftare skjuter det första vildsvinet de ser, vilket ofta är ett vuxet hondjur.

En intressant men svår fråga är hur stor landets vildsvinsstam är. År 2005 uppskattades stammens storlek till cirka 40 000 djur vid en avskjutning av 24 000 djur (Vilt, människa, samhälle). Under förutsättning att den skattningen var korrekt, och att motsvarande förhållande även gäller idag, kan vildsvinsstammen idag grovt skattas till $(40\,000/24\,000) * 102\,923 \approx$ cirka 200 000 djur.

DATAKÄLLOR

Förekomst, avskjutning: Svenska Jägareförbundet viltövervakning

Jaktmetoder: Svenska Jägareförbundet viltövervakning i samarbete med Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA)

Effektivitet vid olika jaktmetoder: Halländskt Vildsvin i Förvaltning och Utveckling.
www.vildsvinsklubben.se Tack till Magnus Sivander.

Trafikolyckor: Nationella Viltolycksrådet, www.viltolycka.se

LÄS MER

Jaktens historia i Sverige: vilt, människa, samhälle, kultur (Red: K. Danell, R. Bergström, L. Mattsson & S. Sörlin). 2016. Liber AB. ISBN 978-91-4711294-4.

Vildsvin (S. Markström & M. Nyman). 2002. Jägareförlaget/Svenska Jägareförbundet. ISBN 97-88660-44-3.

Vilt, människa, samhälle (Red: K. Danell & R. Bergström). 2010. Liber AB. ISBN 978-91-09418-9.

TIDIGARE NUMMER AV VILTFORUM

Viltforums rapportserie kommer ut med något eller några nummer årligen. Alla rapporter ligger tillgängliga på nätet som läs- och nerladdningsbara PDF-filer på www.jagareforbundet.se/vilt/viltforum.

- Nr 1/08 Predatorkontroll inom Viltförvaltning och Naturvård – en kunskapssammanställning.
Widemo F.
- Nr 2/08 Årsrapport Viltövervakningen jaktåret 2006/2007
Kindberg J, Holmqvist N & Bergqvist G.
- Nr 1/09 Bly från ammunition som förgiftningsrisk hos rovfåglar- en kunskapsöversikt
Axelsson J.
- Nr 2/09 Årsrapport Viltövervakningen jaktåret 2007/2008
Kindberg J, Holmqvist N & Bergqvist G.
- Nr 1/10 Jämförelse av tre inventeringsmetoder för älg.
Hörnell-Willebrand M.
- Nr 2/10 Spillningsfrekvens samt nedbrytning av spillning hos kronvilt
Jarnemo A.
- Nr 3/10 Forskning kring foderskapande åtgärder för klövvilt- sammanfattning av en Workshop
Holmqvist N.
- Nr 1/15 Trender i skattad avskjutning i Sverige 1939 – 2015
Bergqvist G, Liljebäck N, Elmhagen B
- Nr 2/15 Utbredning och förekomst av kron- och dovhjort i Sverige
Bergqvist G
- Nr 1/16 Projekt fjällgås – en dokumentation
Andersson Å

Viltforum är en rapportserie från Svenska Jägareförbundet. Innehållet behöver inte spegla Svenska Jägareförbundets uppfattning eller inställning. Rapporterna tar upp särskilt intressanta frågor eller områden som brett har anknytning till jakt- eller viltvårdsrelaterade frågor.

Titel: Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige

Författare: Bergqvist Göran, Elmhagen Bodil

Url: www.jagareforbundet.se/vilt/viltforum

Utgivningsdatum: November 2019

Redaktör: Göran Bergqvist

Citeras som: Bergqvist G, Elmhagen B. 2019. Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige. Viltforum 2/2016.

Sammanfattning: Den svenska vildsvinsstammen har ökat i utbredning och numerär. Jaktåret 2016/17 uppgick den skattade avskjutningen till 102 923 djur, den högsta siffra som noterats. Etablerade populationer av vildsvin fanns under samma jaktår inom 53 % av den rapporterade arealen i Svealand och Götaland. Den skattade avskjutningen av vildsvin visar en god samstämmighet med rapporterade trafikolyckor med vildsvin, även på länsnivå. De flesta vildsvinen, drygt hälften, hade skjutits vid åteljakt, och andelen fällda stora hondjur är signifikant lägre vid den jaktformen jämfört med drevjakt eller jakt för skydd av gröda. En grov beräkning av vildsvinsstammen 2016 indikerar cirka 200 000 djur.

Nyckelord: skattad avskjutning, utbredning, jaktformer, trafikolyckor.

Foto, omslagsbild: Mostphotos. Layout: ellie.se

ISBN: 978-91-86971-24-3